

Wat vinden uitvoerend kunstenaars van Nederlandse theaterpodia backstage?

Beste acteur, danser, muzikant, performer of artiest,

Waaraan moet een goed theater *backstage* voldoen? Die vraag leidde vorig jaar tot een spraakmakend artikel in de Volkskrant, waarover het laatste woord nog niet is gezegd. De enquête onder artiesten smeekt om een *update*, te meer daar een deel van de reacties, verwerkt in het artikel vorig jaar, ging over vroegere jaren en een aantal kunstdisciplines onderbelicht bleef, zoals dans en muziek. Daarom vragen wij naar uw bevindingen van de laatste twee jaar: hoe ervaart u ontvangst en faciliteiten bij Nederlandse theaterpodia?

Heeft u als artiest (acteur, regisseur, danser, choreograaf, musicus, dirigent, cabaretier, operazanger of anderszins) de afgelopen twee jaar in meerdere theaters opgetreden? Wilt u dan zo vriendelijk zijn **onderstaande vragen** te beantwoorden. Wij zoeken beargumenteerde meningen over alles wat u (positief en negatief) tegenkomt, vanaf aankomst bij de artiesteningang tot vertrek na afloop. Van (on)betaalde parkeermogelijkheden, portiers, de (bemensing van de) artiestenfoyer, toiletten, douches, kleedkamerstoelen, afstand tot het podium, (on)mogelijkheden voor opkomsten, zijtonelen, gastvrijheid, mogelijkheden tot contact met publiek tijdens en na afloop, enzovoort. Wat maakt het ene theater beter, leuker, prettiger dan het andere? Waardoor worden positieve of negatieve ervaringen veroorzaakt? Op welke manier beïnvloeden ervaringen met ontvangst uw optreden? Hoe denken artiesten zelf een ontvangst positief te kunnen beïnvloeden, bijvoorbeeld door met theaterpersoneel en/of publiek na te praten of voor te beschouwen?

Het helpt wanneer u uw reactie ordent volgens de afgelegde route (aankomst, backstage, stage, offstage):

- Wat bepaalt een goede ontvangst? Wat en waar heeft u daarin iets zien veranderen?
- Aan welke eisen moet een kleedkamer voldoen? Wat treft u in positieve en negatieve zin aan en waar?
- Welke valkuilen treft u backstage aan? Welke oplossingen? Waar denkt men niet aan, wat toch voorziet in een grote behoefte van dansers, acteurs, cabaretiers of musici?
- Welke voorzieningen wenst u na afloop?
- Waar gaat het mis en waarom? Waar speelt u het liefst? Waar niet?
- Wanneer u uw ideale theater uit elementen van bestaande schouwburgen zou mogen samenstellen, hoe ziet dit resultaat er dan uit?

Zo gaan Nederlandse theaters om met artiesten

Volkskrant Theaterenquête 2016

ARTIKEL Hoe gaan theaters met artiesten om? De Volkskrant hield voor de tweede keer een enquête onder artiesten, en presenteert de vijf beste en vijf slechtste theaters achter de coulissen. En passant gaat een wereld aan welkomstboeketjes en doolhofachtige gangenstelsels open.

Door: Annette Embrechts 24 mei 2016, 02:00

Het is niet onopgemerkt gebleven. Sinds de Volkskrant Theaterenquête van vorig jaar - het eerste landelijke onderzoek onder artiesten naar backstage-faciliteiten bij Nederlandse schouwburgen - hebben theaters opvallend beter ingezet op een warm onthaal. De veel gehoorde kritiek betrof een kille ontvangst, plus het ontbreken van voorzieningen als ligbanken, klerenhangers, wc's dicht bij het podium en betaalbare parkeermogelijkheden. Grote ergernis: blauwbekken met kostbare spullen voor de intercom van een onbemande artiesteningang. 'Heet ons alstublieft persoonlijk welkom met een bakje koffie; wij komen uw tent namelijk plat spelen, als het even kan', was een vaak geuite hartenkreet.

Cabaretier Mark van de Veerdonk: 'Bijna elke speelplek heeft nu een fruitmandje staan, een doos met snoepjes, een welkomstkaartje en een gastenboek.' Volgens de dames van LOS Muziektheater spant De Naald in Naaldwijk de kroon met na afloop 'een heerlijk Westlands groentepakket' in plaats van bloemen. 'Ziet er kleurig uit en je hebt er wat aan. Een huis vol bloemen is leuk, maar soms zijn de vazen gewoon op.' Taart en koekjes vallen bij dansers bijzonder goed in de smaak.

AANDACHT VOOR ARTIESTEN

Beste en slechtste theaters in 2015

Slechtste

1. Theater Figi in Zeist
2. De Markant in Uden
3. De Meerse in Hoofddorp
4. De Schalm in Veldhoven
5. Gedeelde plek: Stadsschouwburg Middelburg en Orpheus Apeldoorn

Beste

1. Het Zaantheater in Zaandam
2. De Vest in Alkmaar
3. Goudse Schouwburg
4. Amphion in Doetinchem
5. Het Kruispunt in Barendrecht

In Markant Uden, vorig jaar nog genoemd als 'slecht' theater, heeft de nieuwe directeur, Ewald Dekkers, het welkomstassortiment aangepast: geen condoom meer tussen versnaperingen - te plat en stigmatiserend; alsof artiesten hengsten zijn. Acteur Waldemar Torenstra liet gekscherend een opmerking achter, op de Muur Met Bijzonder Markante Momenten, die het theater sinds de negatieve kritiek als feedbackplek heeft ingericht: 'Jammer dat de condooms uit het koffertje zijn verdwenen. Gelukkig kwam een medewerker later een familiepak brengen.' Dekkers: 'Het belangrijkste is vitamine A: aandacht. Artiesten laten merken dat je blij bent met hun komst.'

De Leidse Schouwburg hangt sinds kort grote welkomstposters op bij de artiesteningang; daarop wordt de betreffende entertainer (en eventuele familie of vrienden) 'veel plezier' gewenst. Cabaretier Dolf Jansen appte een fotootje van 'welkom Dolf' in schoolkrijt op een kleedkamerdeur, met het berichtje: 'Toch iets veranderd na Volkskrant-artikel'.

De VSCD (Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties) laat weten dat 'haar leden als geen ander weten dat een goede ontvangst van invloed is op de kwaliteit van de voorstelling'.

LEEGGEROOFDE FOYERS DOOR OOST-EUROPEANEN**Dom om te bezuinigen op de pianostemmer**

Meermaals opgemerkt: wie pech heeft treedt op ná een groot Russisch ballet- en operagezelschap. Dan tref je leeggeroofde artiestenfoyers, kleedkamers en koffiekarren aan. In Uden werd niet alleen de carrousel met alle Cup-a-Soup-smaken ontvreemd,

ook de kastvoorraad verdween richting Oost-Europa, een laptop inclusief. Sommige theaters zien zich genoodzaakt 'fruitmandjes vast te schroeven', zo blijkt uit het onderzoek.

De eertijds claustrofobische artiestenfoyer in De Schalm (Veldhoven) - 'net een techniekhok' - kreeg een gedeelde vijfde plek bij de slechte theaters. Tijdens een verbouwing is die vervangen door een kraakheldere ruimte met twee magnetrons (een veel gehoorde artiestenwens). Een opvallend kunstwerk siert de in het oog springende achteringang. Er is voldoende plek voor flightcases, kleedrekken en make-upkoffers. Niet onbelangrijk: de huisvleugel staat nu in een klimaatkast. Slecht gestemde piano's, met oude, verharde hamerkoppen, schijnen nog in één op de vier theaters voor te komen, zo registreren de dames van LOS. 'Dom om te bezuinigen op de pianostemmer.'

CATERING

Waldemar Torenstra: 'Jammer dat de condooms uit het koffertje zijn verdwenen. Gelukkig kwam een medewerker later een familiepak brengen.' © ANP

Heikel punt blijven de kosten van catering. Dure maaltijden, prijzige koffie: het is artiesten een doorn in het oog. Impresario Eric Alferink (van Bert Visscher en Gé Reinders) hekelt die krenterige mentaliteit: 'Zuinige theaters sturen achteraf een rekening voor een paar drankjes, terwijl wij drieënhalfduizend toeschouwers een gave avond hebben bezorgd.'

Zangeres en actrice Sophie Schut memoreert de slechte koffie in MartiniPlaza in Groningen (waar wel gratis toegang tot de Bowie-tentoonstelling tegenover stond). In het Fulcotheater in IJsselstein noteerde een bardame een kopje heet water voor een pijnstillers als zijnde 'gebruikt drankje', dat werd afgetrokken van de inkomsten.

Artiesten zullen het in kleedkamer met papieren handdoekjes moeten blijven doen - als

die er al zijn. De vurig gewenste, katoenen handdoeken 'wisselen te vaak van eigenaar'. Op veel plekken lijken kleedkamers door steriele tl-verlichting op voetbalkleedhokken, maar er is verbetering gaande: een aantal theaters heeft inmiddels voor rustbanken gezorgd. De Koornbeurs in Franeker heeft geen ruimte voor een artiestenfoyer, maar heeft de kleedkamers opgefleurd met gratis minibar, espressoapparaat en zithoekje. In reactie op de uitkomsten van vorig jaar staat er nu een passpiegel achter het toneel, voor een laatste check.

INSPIREREND ONTVANGST

Júíst de technici verdienen een persoonlijk ontvangst

Een creatieve, warme ontvangst werkt inspirerend en beïnvloedt het optreden positief, zegt kleinkunstenaar Iwan Dam. 'Probeer eens iets anders dan het traditionele gastenboek, vaak slechts bedoeld om te hengelen naar een pluim of om optredens bij te houden. Zet een blok klei neer, vraag een handafdruk.'

Een theater moet vooral naar theater ruiken, is de gedeelde conclusie. En niet alleen de artiest - steeds vaker een Bekende Nederlander - verdient een persoonlijke ontvangst, ook de techniek. Júíst de technici, benadrukken podiumkunstenaars. Die lopen op de troepen vooruit. Theatermaker en fotodetective Hans Aarsman: 'Technici hebben de traditie eerst een kopje koffie te drinken met de gasttechnici, alvorens op te bouwen. In de Rotterdamse Schouwburg moest mijn technicus daarvoor in het café betalen. Een steenworp verderop, bij Theater Walhalla, was de ontvangst hartverwarmend.'

GOED GASTHEERSCHAP

Niet elk theater herkende zich vorig jaar in de stevige kritiek. Schouwburg Middelburg belandde op een gedeelte vijfde plek bij 'slechte theaters', met als argumentatie: 'geen douches'. Die zijn er wel, zegt directeur Frans Lievense, alleen niet in de kleedkamer. Wel heeft hij banken en fruitschaaltjes neergezet. 'Artiesten zijn levend materiaal. Daarom zien verkoopbalie en techniek toe op goed gastheerschap.' En omdat de schouwburg toch aan een opknapbeurt toe is, 'geven we door de enquête voorrang aan de verbouwing van het artiestendomein.'

Katja Brenninkmeijer, hoofd programmering en marketing van De Meerse in Hoofddorp, hield zelf een 'klantentevredenheidsonderzoek' onder 54 artiesten, over haar als 'kil en sfeerloos' omschreven theater. Zij ontdekte een ander beeld: ontvangst en gastvrijheid kregen gemiddeld een 7 of hoger, op het 'onduidelijke en ongezellige gangenstelsel' na. Allroundartieste Kim van Zeben neemt het dit jaar op voor De Meerse 'vanwege de grote betrokkenheid van de programmeur'.

ONDUIDELIJKE SLUITINGSTIJDEN

Soms kun je alleen honderden meters verderop parkeren

Wel blijven artiesten zich storen aan kostbare parkeergarages, overigens ook vaak een frustratie van het theater zelf (parkeerbeleid valt meestal onder gemeenten). Dam: 'Soms kun je alleen honderden meters verderop parkeren, zoals in Den Bosch. Of tref je na afloop je auto achter een slagboom vanwege onduidelijke sluitingstijden. Wij maken ons vaak zorgen of we er nog uit kunnen.'

Dansers ergeren zich vooral aan slechte spiegelbelichting en het ontbreken van handzeep. In Harderberg veroorzaakt de krapte achter de coulissen ergernis en is het beperkte aantal douches onhandig voor grotere dansgezelschappen - de bus wacht. In Meppel leidt een schuifdeur bij het podium tot onrust tijdens de voorstelling. En circusartiesten, zoals van Circuswerkplaats BOOST, zouden geholpen zijn met gecertificeerde bevestigingspunten op vloer, dak en trekkenwand.

De grootste angst is nog steeds te verdwalen tussen kleedkamer en podium, zeker wanneer die niet op dezelfde verdieping zijn. Dat komt geregeld voor; theaters hebben vaker meerdere zalen. Sta je zonder pasje voor een beveiligde deur, terwijl een stem door de intercom 'vijf minuten voor aanvang' schalt. Of kom je plots op in een andere zaal, bij een andere voorstelling.

Artiesten benadrukken dat ze 'met mate klagen', omdat ze het ook als een sport zien een dwarse zaal naar hun hand te zetten. 'Maar schouwburgen moeten wel de intimiteit bewaken. Dat is de kracht van theater.'

BESTE THEATERS BACKSTAGE

Het Parktheater in Eindhoven. © Marcel van den Bergh

1. **Parktheater** Eindhoven

Met stip gestegen. 'Kleedkamers met goede belichting, dicht bij toneel, ideaal voor snelle verkleedpartijen, plus moderne kantine van alle gemakken voorzien. Er ligt een koffer met 'handigheidjes' zoals tandenborstel, handdoek, chocoladereep en snuisterijtjes. Alleen gladde vloeren.'

2. **Zaantheater** Zaandam en **Goudse Schouwburg** Gouda

(ex aequo) Blijven in de top 5: 'Hier kun je niet verliezen. Super ontvangst, blijft een inkoppertje daar te spelen.'

4. **Theater Walhalla** Rotterdam

'Hoe klein en onhandig ook - je kunt er niet parkeren - het is er altijd tof. Rotterdam op zijn best. Hartelijk, warm, bevlogen, geen geneuzel. Ludieke kleedkamer.'

5. **Het Park Schouwburg** Hoorn

'Fijne kleedkamers, fijne kantine, aardige medewerkers en een heerlijk broodje na de voorstelling. Hoornse krentenbollen. Het toneel bevindt zich niet bij de kleedkamers, maar naast het toneel zit wel een extra kleedruimte plus toilet.'

RUNNERS UP

1. **De Spiegel** Zwolle

'Elke kleedkamer heeft een natte cel. Kantine en toneel zijn fijn. Algehele beleving is prettig. De artiestenfoyer is van een grote schoonheid.'

2. **Theater aan de Slinger** Houten

'Leuk theater, vaak volle bak, en dat in een buitenwijk. Hartelijke, begane mensen. Dat merk je onmiddellijk in de zaal.'

3. **Theater De Blauwe Kei** Veghel

'Directeur ziet en weet alles, betrokken technici, sfeervolle artiestenfoyer en kleedkamers, alleen waardeloze koffie.'

SLECHTSTE THEATERS BACKSTAGE

Schouwburg Almere. © Adriaan van Zijp

1. Hotel Theater Figi Zeist

Net als vorig jaar met stip bovenaan. 'Theaterprogrammering in hotelambiance heeft geen prioriteit.'

2. Schouwburg Almere

'Witte cleane binnenhuisarchitectuur met ongenadige roosters voor naaldhakken en bizarre verdwaalgangen. Schelle akoestiek in artiestenfoyer. Zelden directeur aanwezig.'

3. De Poorteriej Zaltbommel

'Tent stinkt naar overjarig tapijt.' Veel geklaag over wanbetalingen, maar dat zal te maken hebben met het faillissement in april 2015. Inmiddels is er een nieuwe exploitant.

4. Stadstheater Zoetermeer

'Toiletten en douches moeten beter onderhouden worden. Douchen is er niet fijn na een uitputtende show. Te weinig toiletten. Bomvolle prullenbak in het damestoilet. Niet hygiënisch. De lampen rondom de spiegel zijn onhandig. Je ziet niet goed hoe je make-up aanbrengt.'

5. Fulcotheater IJsselstein

'Onaangenaam. De directeur kwam alleen om te vertellen hoe slecht het gaat in theaterland. Onze kok mocht in hun keuken geen maaltijden opwarmen. Onduidelijk parkeren.'

IN DE GEVARENZONE

Chassé Theater in Breda. © ANP

1. Chassé Theater Breda

'Goede directeur, fantastische artiestenfoyer die voelt als huiskamer, maar het dreigt een voorstellingenfabriek te worden met te weinig technici.'

2. Rotterdamse Schouwburg

'Kille bende. Soms zie je niemand van de organisatie, lijken technici ongeïnteresseerd en is de kassa je enige contact.'

3. De Tamboer Hoogeveen

'Wel een fijne massagestoel maar nauwelijks betrokkenheid van technici in de middenzaal. Grote zaal heeft alle aandacht en focus.'

4. Oude Luxor Theater Rotterdam

'Nog altijd gastvrij maar bij de verbouwing is alleen aan publiek gedacht, niet aan artiesten, die zitten nu verstopt in bunkerachtige kelders.'

UIT DE FLOP 5 GEKNOKT

85% van de verbouwing is ten gunste gekomen van de
bespelers

De technici waren bijna in tranen na de harde beoordeling van Markant Uden, in de Theaterenquête vorig jaar: 'een theater zonder hart'. Ze werden afgerekend op iets waar ze weinig aan konden doen: een managementswisseling. De nieuwe directeur Ewald

Dekkers kreeg de negatieve nominatie bij zijn aanstelling direct door lokale pers en inwoners onder de neus geschoven. Ook andere theaters werden door wethouders met de uitkomsten geconfronteerd. 'Lastig natuurlijk, maar ik zag ook een kern van waarheid: er lagen hier veel verbeterpunten te wachten,' zegt hij tijdens een trotse rondleiding over wat inmiddels is aangepast. De smalle artiesteningang mondt nu direct uit op een muurschildering met 'Welkom' in alle talen. 'Architect Herman Herzberger heeft het pand wat strak getrokken. We hebben een jonge graffitikunstenaar gevraagd het cleane op te fleuren met doodles. We stralen in kleedkamers meer betrokkenheid uit, met versnaperingen en bankstelletjes.'

Hoewel Dekkers zelf ook voorstellingen buiten zijn theater ziet - 'Ik moet scouten' - zorgt hij stevast dat hij of iemand anders van het management de artiest ontvangt. Wel neemt hij het op voor 'managen in een nieuwe tijd': 'Een schouwburgdirecteur is geen circusbaas meer, die avond na avond het doek optrekt. Wij hebben vaak meerdere theaters onder ons.'

Programmeur Dries Floris is vooral blij met het nieuwe kleine huiskamertheatertje - nu in de maak: 'Daar kunnen jonge artiesten beginnen. Zo bouwen we een band op, voordat ze grote meneren zijn die een grote zaal met 685 stoelen kunnen vullen. Dat helpt in hoe je elkaar benadert.'

Directeur Jan Wouda van De Schalm in Veldhoven laat trots alle Arbo-aanpassingen zien aan de nieuwe uitbouw: '85% van de verbouwing is ten gunste gekomen van de bespelers. Vroeger moest een artiest vanuit de kleedkamer buitenom door de kou, om bij kleine zaal te komen. Dat is verholpen. En we hebben bij de gemeente gratis parkeren gedaan gekregen, na 19.00 uur. We hebben zelfs een bed voor de vermoeide reiziger.'

VERANTWOORDING VOLKSKRANT THEATER-ENQUÊTE 2016

De enquête is uitgezet m.m.v. de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties, Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten, Theateradvies, ACT (Acteursbelangen) en FNV Kiem Theater en Dans. Anders dan vorig jaar zijn ook theaters bevraagd. De vragen betroffen alles wat artiesten (positief én negatief) tegenkomen, vanaf aankomst bij de artiesteningang tot vertrek. Die opmerkingen moesten wel worden beargumenteerd. Er is wederom naar tops en flops onder theaters gevraagd, inclusief een beargumenteerde rangorde.

De enquête betrof theaters met grote en middenzalen; niet de kleinere theaters met vlakke vloeren; die hebben een andere opzet en verschillen onderling te veel om te vergelijken.

Er waren in totaal 57 reacties uit de disciplines cabaret, toneel, kleinkunst, amusement, dans, muziektheater en klassieke muziek. Sommige citaten zijn afkomstig van deelnemers die anoniem wilden blijven.

Dit is een artikel van Volkskrant Plus. Volkskrant Plus artikelen zijn exclusief voor abonnees.
